Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Kaitsefond“

[COM(2018) 476 final]

(2019/C 110/15)

Raportöör: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Kaasraportöör: **Éric BRUNE**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 2.7.2018
	nõukogu, 4.7.2018
Komitee juhatuse otsus	10.7.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 173 lõige 3 ja artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI)
Vastuvõtmine CCMIs	22.11.2018
Vastuvõtmine täiskogus	12.12.2018
Täiskogu istungjärk nr	539
Hääletuse tulemus	200/1/6
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Komitee arvates on hädavajalik, et ELi üldist strateegiat ning julgeoleku- ja kaitseküsimuste rakenduskava rakendataks järjepidevalt kooskõlas ELi ja NATO 2016. aasta juuli ühisdeklaratsiooni sätete ning ÜRO ühise julgeoleku põhimõttega.

1.2. Komitee on alates 2017. aastast propageerinud Euroopa kaitsekoostöö liidu loomist ja toetanud Euroopa kaitsealast tegevuskava, sh ühise Euroopa Kaitsefondi loomist. Usume, et Euroopa kaitsesektori sellise tugevdamise eesmärk ei ole nõrgenda, vaid pigem tugevdada NATOt ja Atlandi-üleseid suhteid.

1.3. Komitee toetab innukalt komisjoni 13. juuni 2018. aasta ettepanekut võtta vastu määrus, millega luuakse 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku raames Euroopa Kaitsefond.

1.4. Komitee nõuab Euroopa kaitsealase koostöö märkimisväärset kvalitatiivset edendamist. Piiratud kaitsealane koostöö liikmesriikide vahel toob kaasa dubleerimise ja kaitsetööstuse jätkuvalt suure killustatuse. Vähene integreerimine turu nõudlusepoolel ei soosi ettevõtjate rahvusvahelist koostööd ega valdkonna edasist integreerimist. See toob kaasa ressursside ebatõhusa jaotamise, tööstusliku suutlikkuse kattumise, lüngad tehnoloogias ja uute programmide, eriti koostööprogrammide puuduse.

1.5. Komitee toetab strateegilise sõltumatuse eesmärki, olulise tehnoloogia arendamist määrava tähtsusega valdkondades ja strateegilise võimekuse suurendamist. See eesmärk on tihedalt seotud vajadusega usaldusväärse hindamise ja kooskõlastamise järele, tagamaks, et seda tehnoloogiat on võimalik Euroopa tasandil arendada, hoida ja luua, võimaldades ELil vajaduse korral sõltumatult otsustada ja tegutseda.

1.6. Komitee on seisukohal, et ühise kaitsevõime arendamiseks on hädavajalik tugevdada Euroopa kaitsevaldkonna tööstus- ja tehnoloogiabaasi.

1.7. Komitee rõhutab, et Euroopa Liidul tuleb tegutseda selle nimel, et hoida, uuendada ja arendada kõrge kvalifikatsiooniga tööjõudu ja tagada selliste oskustega töötajad.

1.8. Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Liit suurendaks jõupingutusi ekspordieeskirjade ühtlustamiseks liidus.

1.9. Komitee toetab jõuliselt erilise tähelepanu pööramist VKEdele, samuti idufirmadele, sealhulgas kaitsealase teadus- ja arendustegevuse valdkonnas.

1.10. Komitee on seisukohal, et kaitsetegevuse toetamiseks ette nähtud ELi eelarvevahendid ei tohiks asendada liikmesriikide kaitsekulutusi, vaid peaksid pigem edendama ja soodustama suuremat ja tõhusamat kaitsekoostööd. Samuti ei tohiks ELi kaitsealastele teadusuuringutele eraldada eelarvevahendeid muudes sektorites tehtavate tsiviilotstarbeliste teadusuuringute arvelt. Ehkki kaitsealaste investeeringute ja kaitsevaldkonna arendamise programmide üle otsustamine jääb liikmesriikide eesõiguseks, võiks Euroopa Kaitsefond pakkuda ELi lisaväärtust, luues stiimuleid ühisteks teadusuuringuteks kaitsevaldkonnas ning toodete ja tehnoloogia väljatöötamiseks.

1.11. Komitee on kindlalt veendunud, et paremini ühtlustatud ja kooskõlastatud Euroopa kaitsepoliitika võib tõhusust parandada, suurendades Euroopa kaitsevaldkonna tööstus- ja tehnoloogiabaasi turuosa ning jaotades tooteid ühtlasemalt riikide, piirkondade ja ettevõtete vahel.

1.12. Euroopa Kaitsefond pakub lisaväärtust üksnes siis, kui sellest toetatakse tõepoolest olulisi tegevusi. Selle tööprogrammi aluseks peaks seepärast olema tugev Euroopa kaitseplaneerimise protsess, milles määratletakse Euroopa olulisimad kaitsevõime prioriteedid.

1.13. Komitee pooldab koostööpoliitikat, mis soodustab VKEde ja kavatsusavaldusele mitte allakirjutanud riikide kaasamist, unustamata samas oskusi, mida need saavad kaitsevaldkonna tööstuslikku ja tehnoloogiabaasi lisada.

1.14. Komitee toetab ettepanekut piirata sama üksuse kontrolli all olevate Euroopa ettevõtjate rahastamist Euroopa fondidest ja nõuda tagatisi, kui kolmas riik osaleb Euroopa Kaitsefondist toetatavates tegevustes.

1.15. Komitee toetab arvamust, et Euroopa rahalisi vahendeid peaks haldama Euroopa Komisjon, kuid on seisukohal, et Euroopa Kaitseagentuur saab tõhusalt aidata välja selgitada kaitseotstarbelise varustuse vajadusi ja teha koostööd Relvastuskoostöö Organisatsiooniga (OCCAR), kasutades ära alati mitte just kõige paremaid kogemusi, samuti saab sellel olla roll programmide juhtimisel, kuna oskuste dubleerimine selles valdkonnas kahjustaks oluliselt süsteemi tõhusust.

1.16. Komitee jagab seisukohta, et teadus- ja arendustegevuse peaks üle vaatama eetikakomisjon. Eetilised tingimused tuleb sõnaselgelt välja tuua ja neid tuleb vaadelda juba ettepaneku hindamisel, et tagada õiguskindlus ja selgus.

1.17. Komiteele valmistab muret tulevane koostöö Ühendkuningriigiga pärast Brexitit ning ta nõuab kindlat julgeolekut ja kaitset, mis hõlmab Ühendkuningriigi kaasamist Kaitsefondi.

1.18. Komitee on seisukohal, et meie vananev kontinent tunneb end ohustatuna ning ilmneb suundumus süüdistada ja mõnikord segi ajada sellised probleemid nagu terrorism ja rändeliikumine, samuti jääb vajaka solidaarsusest nii liikmesriikide sees kui ka nende vahel, sest kõikjal Euroopa Liidus on taas pead tõstmas natsionalism ja autoritaarsed režiimid, avaldades survet meie demokraatiale. Sedavõrd huvipakkuv tööstuspoliitika vahend nagu Kaitsefond ei vabasta meid kohustusest vahetada mõtteid Euroopa kaitsepoliitika üle tulevikus.

2. **Ettepaneku kokkuvõte**

2.1. Geopoliitiline olukord on viimasel aastakümnel ebastabiilseks muutunud ning liit seisab silmitsi keerulise ja probleemse keskkonnaga, kus ilmnevad uued ohud, näiteks hübriidohud ja küberrünnakud, ning taasesinevad vanad tuntud probleemid.

2.2. 25. märtsil 2017 Roomas vastu võetud ühisdeklaratsioonis teatasid 27 liikmesriigi juhid, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon, et liit tugevdab oma ühist julgeolekut ja kaitset ning edendab konkurentsivõimelisemat ja paremini integreeritud kaitsetööstust.

2.3. Euroopa kaitse seisab silmitsi turu märkimisväärse ebatõhususega, mis on seotud kasutamata mastaabisäästu (liikmesriikide killustunud turud, kus tegutseb üksainus ostja) ja ressursside dubleerimisega Euroopa tasandil.

2.4. Nõudluse allikaks on peaaegu eranditult liikmesriigid, kuid nende kaitse-eelarvet, eelkõige teadus- ja arendustegevuse vallas, on viimase kümne aasta jooksul oluliselt kärbitud.

2.5. 2015. aastal hangiti üksnes 16 % kaitseotstarbelisest varustusest Euroopa ühishangete kaudu, mis on kaugelt vähem kui Euroopa Kaitseagentuuri kaudu kokku lepitud ühine sihttase (35 %).

2.6. Kaitsesektor on piiriüleselt väga killustatud ja selles esineb märkimisväärset dubleerimist, millest tulenev ebatõhusus ei võimalda ära kasutada mastaabisäästu ja saadud kogemusi.

2.7. Praegune olukord ei ole jätkusuutlik ja järgmise põlvkonna suuremate kaitsesüsteemide väljatöötamine käib üksikutel liikmesriikidel järjest rohkem üle jõu.

2.8. Liikmesriikidevahelise koostöö puudumine vähendab veelgi ELi kaitsetööstuse suutlikkust hoida alal tööstuslikku ja tehnoloogilist võimekust, mida on vaja ELi strateegilise sõltumatuse säilitamiseks ning liidu praeguste ja tulevaste julgeolekuvajaduste rahuldamiseks.

2.9. 7. juunil 2017 võttis komisjon vastu teatise teadusuuringute ja kaitsevõime vahendist koosneva Euroopa Kaitsefondi käivitamise kohta, millele oli lisatud seadusandlik ettepanek võtta vastu määrus, mis käsitleb Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi loomist kaitsevõime vahendi raames.

2.10. Komisjoni ettepanek võtta vastu määrus, millega luuakse 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku raames Euroopa Kaitsefond, avaldati 13. juunil 2018.

2.11. Euroopa Kaitsefond on mõeldud vahendina, millega edendada ELi kaitsetööstuse tehnoloogilise ja tööstusbaasi konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust, andes nii panuse liidu strateegilisse sõltumatusse. Vahendi eesmärk on käivitada koostööprogramme, mis ei toimuks ilma liidu toetuseta, ning pakkuda stiimuleid, mis on vajalikud koostöö edendamiseks tööstustsükli igas etapis.

2.12. Eriliselt soositakse koostööprojekte, milles on oluline piiriülene osalus väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel. Sellega tagatakse, et Euroopa Kaitsefond jääb avatuks abisaajatele kõikidest liikmesriikidest, sõltumata nende suurusest ja asukohast.

2.13. Ettepanekus on kohaldamisajaks määratud 1. jaanuar 2021 ja see on esitatud 27 liikmesriigist koosnevale liidule.

2.14. Kaitseuuringud kuuluvad teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi (programm „Euroopa Horisont“) alla, ent asjaomased kaitseuuringuid käsitlevad erisätted, nagu eesmärgid, osalemiseeskirjad ja rakendusmehhanismid, on toodud ära kõnealuses ettepanekus.

2.15. Ettepaneku eesmärk on tagada koostoime ELi teiste tsiviilvaldkonna teadusuuringute ja arendustegevuse algatustega julgeoleku, küberturvalisuse, piirikontrolli, rannikuvalve, meretranspordi ja kosmose vallas.

2.16. Fond on tihedalt seotud alalise struktureeritud kaitsekoostöö (*permanent structured cooperation* – PESCO) raames rakendatud projektidega.

2.17. Fond võtab arvesse ELi võimearendusplaani, millega määratakse kindlaks kaitsevõime prioriteedid, ja ELi kaitseküsimuste iga-aastast kooskõlastatud läbivaatamist.

2.18. Sellega seoses võib samuti arvesse võtta Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) ja muude asjaomaste partnerite tegevust, kui need teenivad liidu julgeoleku- ja kaitsehuve.

2.19. Samuti võtab fond arvesse kaitsemeetmeid, mida rakendatakse Euroopa rahutagamisrahastu kaudu, mis on mitmeaastase finantsraamistiku ja eelarve väline rahastamisvahend.

2.20. Ettepanekuga nähakse ette võimalus ühitada Euroopa Kaitsefondist saadav toetus ja InvestEU tagatisega rahastus.

2.21. Fondi meetmeid tuleks kasutada ka turutõrgete ja ebasoodsate investeerimisolukordadega tegelemiseks proportsionaalsel viisil ja erarahastamist dubleerimata või tõrjumata ning neil peaks olema selge Euroopa lisaväärtus.

2.22. Liit peab võtma suurema vastutuse, et kaitsta oma huve, väärtusi ja Euroopale omast elulaadi, täiendades NATO tegevust ja tehes temaga koostööd.

2.23. Et olla valmis vastu seisma homsetele ohtudele ja kaitsta oma kodanikke, peab liit suurendama oma strateegilist sõltumatust. Selleks tuleb välja arendada kesksed tehnoloogiad määrava tähtsusega valdkondades ja strateegiline võimekus, et tagada tehnoloogiline juhtpositsioon.

2.24. Kaitsevaldkonna investeeringute ja kaitsevaldkonna arendamise programmide üle otsustamine jääb liikmesriikide eesõiguseks ja kohustuseks.

2.25. Kavandatav poliitiline lähenemisviis on proportsionaalne tuvastatud probleemide ulatuse ja raskusastmega. Algatus piirdub eesmärkidega, mida liikmesriigid ei suuda rahuldaval viisil ise saavutada ja kus liidu tasandi tegevus on eelduste kohaselt tulemuslikum.

2.26. Kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistav meede algatati 2017. aasta aprillis ja selle kolme aasta kogueelarve on 90 miljonit eurot. Selle esialgsed konkreetsed tulemused on juba käes, kuna 2018. aastal kirjutati alla esimestele toetuslepingutele, ent kõik projektid on alles pooleli.

2.27. Ajavahemikuks 2019–2020 kavandatud Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku programmi eelarve on 500 miljonit eurot ja see peaks eeldatavalt käivituma 1. jaanuaril 2019.

2.28. Kõiki sidusrühmi hõlmav avalik arutelu Euroopa Kaitsefondi teemal toimus 13. jaanuarist 9. märtsini 2018. Algatust on kritiseeritud eetilisest vaatenurgast, kuid otseselt mõjutatud sidusrühmad toetavad seda. Intellektuaalomandi õiguse eeskirju tuleb kaitsevaldkonnaga arvestades kohandada.

2.29. Kavandatav eelarveeraldis aastateks 2021–2027 on 13 miljardit eurot (jooksevhindades), millest 4,1 miljardit eurot on ette nähtud teadustegevuseks ja 8,9 miljardit eurot arendustegevuseks.

2.30. Fondi võib hallata komisjoni rakendusamet, seda tingimusel, et tasuvusanalüüs kinnitab selle kulutõhusust.

2.31. Tulemuslikkust käsitleva aruandluse ja hindamise toetamiseks on tehtud ettepanek seirekava kohta. Tulemused tehakse kättesaadavaks järk-järgult.

2.32. Komisjoni ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku kohta aastateks 2021–2027 seati edasipüüdlik eesmärk integreerida kliimamuutuste küsimus kõikidesse ELi programmidesse, üldeesmärgiga suunata 25 % ELi kulutustest kliimaeesmärkide saavutamisse. Euroopa Kaitsefondi panust selle üldeesmärgi saavutamisse jälgitakse ELi kliimanäitajate süsteemi abil asjakohase detailsusega, sealhulgas täpsema metoodika kasutamisega, kui see on kättesaadav.

2.33. Ettepanekus on kohaldamisajaks määratud 1. jaanuar 2021.

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee juhib tähelepanu soovitustele, mis on juba esitatud arvamustes CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) ja CCMI/100 (2012). Olulisi lähenemisviise pakutakse ka ELi üldises strateegias ning julgeoleku- ja kaitseküsimuste rakenduskavas. Komitee arvates on hädavajalik, et neid algatusi rakendataks järjepidevalt kooskõlas ELi ja NATO 2016. aasta juuli ühisdeklaratsiooni sätete ja ÜRO ühise julgeoleku põhimõttega.

3.2. Tegelikke geostrateegilisi asjaolusid ja julgeolekualaseid arengusuundumusi arvestades peab Euroopa tugevdama oma julgeoleku- ja kaitsevõimet. Väga oluline on selge arusaama olemasolu liidu ühistest strateegilistest eesmärkidest; seni see puudub ja tuleb kiiremas korras välja töötada. See on eeltingimus, et teha kindlaks vajalik ühine ja riiklik suutlikkus, mis peab tuginema Euroopa kaitse kestlikule tehnoloogilisele ja tööstusbaasile.

3.3. Ameerika Ühendriikide loobumine 2015. aastal Iraaniga sõlmitud tuumalepingust, Ukraina kriis, Venemaa murettekitavad jõudemonstratsioonid Balti riikide piiril ja ELi idapiiril, Liibüa-Iraagi-Süüria sõjakeeris, pidev ebastabiilsus Sahelis, võimalik poliitiline ja sõjaline kokkupõrge USA, Iisraeli ja Saudi Araabia teljel ning Iraani, Süüria ja Venemaa teljel, mis kõik toimub küberohtude, Euroopas pead tõstva autoritaarsuse ning USA diplomaatia suurema ettearvamatuse taustal – ELi strateegiline tasakaal on harva olnud nii keeruline ja murettekitav kui praegu.

3.4. Julgeolekuküsimused nii ELis kui ka selle ümbruses on nii kodanike kui ka riigijuhtide peamiseks murekohaks.

3.5. EL peab võimalikult üksmeelselt tegelema vähemalt nelja väljakutsega: sõltumatus otsuste tegemisel, kriisiennetus, poliitiline mõju ning meie huvide ja meie demokraatlike põhimõtete ühitamine.

3.6. 2017. aastal propageeris komitee Euroopa kaitsekoostöö liidu loomist ja toetas Euroopa kaitsealast tegevuskava, sh ühise Euroopa Kaitsefondi loomist.

3.7. Komitee on nõudnud Euroopa kaitsealase koostöö märkimisväärset kvalitatiivset edendamist. Piiratud kaitsealane koostöö liikmesriikide vahel toob tõepoolest kaasa dubleerimise ja kaitsetööstuse jätkuvalt suure killustatuse. Vähene integreerimine turu nõudlusepoolel ei soosi ettevõtjate rahvusvahelist koostööd ega valdkonna edasist integreerimist. See toob kaasa ressursside ebatõhusa jaotamise, tööstusliku suutlikkuse kattumise, lüngad tehnoloogias ja uute programmide, eriti koostööprogrammide puuduse.

3.8. Komitee toetab strateegilise sõltumatuse eesmärki tuvastatud otsustavates suutlikkuse ja tehnoloogia valdkondades. See eesmärk on tihedalt seotud vajadusega usaldusväärse hindamise ja kooskõlastamise järele, tagamaks, et seda tehnoloogiat on võimalik Euroopa tasandil arendada, hoida ja luua, võimaldades ELil vajaduse korral sõltumatult otsustada ja tegutseda.

3.9. Komitee pooldab otsust toetada kaitsesektorit kui nõudluspõhist tööstuspoliitikat.

3.10. Komitee on nõus, et liikmesriikide eelarvete tõhustamine peaks aitama saavutada eesmärki katta kogu Euroopa vajaduse kaitseotstarbelise varustuse järele.

3.11. Komitee on nõus, et Euroopa tasandi programmide sidusus peaks võimaldama suurendada Euroopa kaitsetööstuse teenindatavat Euroopa turuosa.

3.12. Komitee on märkinud, et ühise kaitsevõime arendamiseks on hädavajalik tugevdada Euroopa kaitsevaldkonna tööstus- ja tehnoloogiabaasi.

3.13. Komitee rõhutab, et Euroopa Liidul tuleb tegutseda selle nimel, et arendada kõrge kvalifikatsiooniga tööjõudu ja tagada selliste oskustega töötajad.

3.14. Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Liit suurendaks jõupingutusi ekspordieeskirjade ühtlustamiseks liidus.

3.15. Komitee toetab jõuliselt erilise tähelepanu pööramist VKEdele, sealhulgas kaitsealase teadus- ja arendustegevuse valdkonnas.

3.16. Komitee on seisnud vastu majanduslikke või sotsiaalseid eesmärke teenivate olemasolevate vahendite kasutamisele kaitse otstarbel.

3.17. Komitee on olnud vastu kaitsele eraldatud riiklike eelarvevahendite erikohtlemisele stabiilsuse ja kasvu pakti raames. Kaitsekulutused ei tohiks destabiliseerida riikide rahandust.

3.18. Komitee on toetanud Kaitsefondi loomist, mis hõlmab teadusuuringute vahendit ja kaitsevõime arendamise vahendit. Sellega saaks toetada integreeritud kavandamisprotsessi väljatöötamist investeeringuteks kogu tehnoloogiatsüklis. Hankeotsused jäävad liikmesriikide pädevusse. Kokkulepitud ühishanke vorm võiks aga toetada nõudluse poole mõjusust ja aidata Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet ja tõhusust suurendada. Kaitsetegevuse toetamiseks ette nähtud ELi eelarvevahendid ei tohiks asendada liikmesriikide kaitsekulutusi, vaid peaksid pigem edendama ja soodustama suuremat ja tõhusamat kaitsekoostööd. Samuti ei tohiks ELi kaitsealastele teadusuuringutele eraldada eelarvevahendeid muudes sektorites tehtavate tsiviilotstarbeliste teadusuuringute arvelt. Euroopa Kaitsefondi eesmärk on käivitada koostööprogramme ning pakkuda teadus- ja arendustegevust toetades stiimuleid, mis on vajalikud koostöö edendamiseks tööstustsükli igas etapis. Ehkki kaitsealaste investeeringute ja kaitsevaldkonna arendamise programmide üle otsustamine jääb liikmesriikide eesõiguseks, võiks Euroopa Kaitsefond pakkuda ELi lisaväärtust, luues stiimuleid ühisteks teadusuuringuteks kaitsevaldkonnas ning toodete ja tehnoloogia väljatöötamiseks.

3.19. Kaitsetööstuse sektor pole mitte üksnes Euroopa kodanike julgeoleku ja kaitse seisukohalt strateegilise tähtsusega, vaid panustab ka oluliselt Euroopa majandusse ja heaolusse – sektori kogukäive on umbes 100 miljardit eurot aastas, andes otseselt või kaudselt tööd ligikaudu 500 000 kõrge kvalifikatsiooniga inimesele. Sektor pakub tipptasemel tooteid, teenuseid ja tehnoloogiat ning selle innovatsiooni ja teadus- ja arendustegevuse jõupingutused on konkurentsivõime tagamisel määrava tähtsusega.

3.20. Euroopa kaitsetööstus ning teadus- ja arendustegevuse kulutused on tugevalt koondunud kuude kavatsusavaldusele allakirjutanud riiki (Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Hispaania, Rootsi ja Ühendkuningriik), kelle osakaal investeeringutes on 95 % – lisaks tippettevõtetele on ka palju VKEsid ja keskmise kapitalisatsiooniga äriühinguid. Paremini ühtlustatud ja kooskõlastatud Euroopa kaitsepoliitika võib tõhusust suurendada tänu riikide, piirkondade ja ettevõtjate täiendavale spetsialiseerumisele teatud tehnoloogiatele.

3.21. Kavatsusavaldusele allakirjutanud riigid domineerivad Euroopa kaitseturul nii aktiivsete ettevõtjate arvu kui ka relvamüügi mahu poolest. Näiteks Ühendkuningriigi suurim kaitsevaldkonna ettevõtja on *BAE Systems*. Rootsi peamine lennundus- ja kosmosesektori ning kaitsevaldkonna ettevõtja on *SAAB*, Prantsusmaal on suurimad *Dassault Aviation, Naval Group, Nexter, Safran* ja *Thales*. Saksamaa olulised ettevõtted on *Rheinmetall, ThyssenKrupp Marine Systems* ja *Diehl*. Itaalias on kaks peamist ettevõtjat *Leonardo* ja *Fincantieri*. Üleeuroopaline ettevõte *Airbus* on Euroopas *BAE Systemsi* järel teisel kohal. Veel üks asjakohane rahvusvaheline ettevõte on MBDA – see on Euroopa kolme juhtiva lennundus- ja kosmosesektori ning kaitsevaldkonna ettevõtja (*Airbus, BAE Systems* ja *Leonardo*) ühisettevõte, mis tegeleb rakettide ja raketisüsteemide tootmisega. Ka *KNDS*, Nexteri ja KMW omanik, on saamas üleeuroopaliseks ettevõtteks. Tasub tähele panna, et mõned neist ettevõtjatest ei tegutse üksnes kaitseturul, mis selgitab erinevaid müügimahtude ja töötajate suhtarve.

Väiksemate ettevõtjate kohta selgus IHSi hiljutisest uuringust, et Euroopas tegutseb kaitsesektoris ligi 1 600 VKEd ning kaitsevaldkonna tarneahelates osalevate VKEde hinnanguline koguarv on 2 000–2 500. Mitmel neist ettevõtjatest on kaks tegevusala ning nad tegutsevad nii tsiviil- kui ka kaitsevaldkonnas. Igal juhul on VKEdel kaitsetööstuses oluline roll ja konkurentsivõime seisukohalt otsustav tähtsus.

3.22. Euroopa kaitsetööstus ei ole kogu ELis ühtlaselt jaotunud. Seepärast võib arvata, et ELi liikmesriikide suuremad sõjalised kulutused ei pruugi olla ühesugused kõigis liikmesriikides. Kui ühe riigi suuremad kulutused liiguvad teiste riikide ettevõtjatele, võib see kaasa tuua uued kaubavood.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Euroopa Kaitsefond pakub lisaväärtust üksnes siis, kui sellest toetatakse tõepoolest olulisi tegevusi. Selle tööprogrammi aluseks peaks seepärast olema tugev Euroopa kaitseplaneerimise protsess, milles määratletakse Euroopa olulisimad kaitsevõime prioriteedid.

4.2. Komitee toetab koostööpoliitikat, mis edendab piiriülest koostööd, VKEde kaasamist ka riikidest, mis ei ole kavatsusavaldusele allakirjutanud, naasmata samas nn tagasipöördumise õiguse poliitika juurde, mis mõnikord soodustas oskuste dubleerimist.

4.3. Komitee toetab ettepanekut piirduda Euroopa fondidest rahastamisel Euroopa ettevõtjatega, mis on Euroopa huvide kontrolli all, ning nõuda tagatisi, kui Euroopa Kaitsefondist toetatavates arendustegevustes osaleb kolmas riik.

4.4. Komitee toetab mõtet, et Euroopa rahaliste vahendite andmist peaks haldama Euroopa Komisjon, kuid on seisukohal, et Euroopa Kaitseagentuur saab tõhusalt aidata välja selgitada kaitseotstarbelise varustuse vajadusi ja teha koostööd Relvastuskoostöö Organisatsiooniga (OCCAR), kasutades ära alati mitte just kõige paremaid kogemusi, samuti saab sellel olla roll programmide juhtimisel, kuna oskuste dubleerimine selles valdkonnas kahjustaks oluliselt süsteemi tõhusust.

4.5. Komitee jagab seisukohta, et teadus- ja arendustegevuse peaks üle vaatama eetikakomisjon. Eetilised tingimused tuleb sõnaselgelt välja tuua ja neid tuleb vaadelda juba ettepaneku hindamisel, et tagada õiguskindlus ja selgus.

4.6. Komitee toetab seisukohta, et Euroopa tööstuslik suveräänsus peaks olema Euroopa käes, kuid peab siiski kaheldavaks selle tõlgendust poliitikas, kuna enamik Euroopa Liidu liikmesriike peab end Atlandi liidu osaks, paljud riigid aga jäävad riikliku suveräänsuse kontseptsiooni juurde.

4.7. Komiteele valmistab muret tulevane koostöö Ühendkuningriigiga pärast Brexitit ning nõuab kindlat julgeolekut ja partnerlust, mis hõlmab Ühendkuningriigi kaasamist Kaitsefondi.

4.8. Paljud globaliseerumise häirivad tagajärjed on pannud juba eurooplasi mõistma mõningaid oma vigu ja illusioone. Eurooplaste suurim viga on tegevusetus. Strateegiline tegevusest hoidumise poliitika, mis külma sõja ajal ja kuni sajandivahetuseni võimaldas eurooplastel keskenduda majandusele ja tõi kaasa märkimisväärse jõukuse, on nüüd saanud Euroopa peamiseks komistuskiviks.

4.9. Euroopa on pikka aega surunud oma tahet ülejäänud maailmale peale, algselt ise ja hiljem koos USAga. Maailmas, kus globaalne soojenemine ja autoritaarsed riigikorrad koguvad jõudu, muutuvad riikidevahelised ja ka riigisisesed arenguerinevused vastuvõetamatuks. Meie vananev kontinent tajub ohtu ning ilmnenud on suundumus süüdistada ja mõnikord segi ajada sellised probleemid nagu terrorism ja rändeliikumine, samuti jääb vajaka solidaarsusest nii liikmesriikide sees kui ka nende vahel olukorras, kus Euroopa demokraatiale avaldavad survet pead tõstev natsionalism ja autoritaarsus. Selline huvitav tööstuspoliitika vahend nagu Kaitsefond ei vabasta Euroopa Liitu kohustusest poliitilise mõttevahetuse järele selle üle, mida me soovime kaitsta ja kuidas me soovime seda teha.

4.10. Euroopa kaitse ei seisne üksnes strateegiliste ohtudega tegelemises, välistes sekkumistes, sõjalises kaitsevõimes, tehnoloogilises innovatsioonis ja tööstuse tipptasemes. Kuna tänapäeval on suurimaks eurooplasi ähvardavaks ohuks just Euroopa demokraatia probleemid, ei saa ühises kaitsepoliitikas seda poliitilist mõõdet enam tähelepanuta jätta.

Brüssel, 12. detsember 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER